

ИЗВЈЕШТАЈ
о ојени теме докторске тезе
кандидата АЛМЕ АВДИЋ под насловом

„Узроци и педагошка превенција поремећаја понашања ученика основношколског узраста“

1. ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

На основу члана 71. Закона о високом образовању („Службени гласник Републике Српске“, бр. 73/10; 104/11; 84/12 и 108/13) Наставно-научно вијеће Факултета, на сједници одржаној 14.05.2015. године донијело је Рјешење бр. 07/3.1030-3/15 којим се именује КОмисија у сљедећем саставу:

1. Проф. др Ненад Сузић, редовни професор Филозофског факултета у Бањој Луци, биран у ужим научним областима Општа педагогија, Социологија образовања и Методика васпитно-образовног рада, предсједник;
2. Проф. др Миле Илић, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Бањој Луци, биран на предмету Дидактика, члан,
3. Проф. др Златко Павловић, ванредни професор Филозофског факултета Универзитета у Источном Сарајеву, биран на предмету Општа педагогија, члан.

Састав Комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звање, назив уже научне области за коју је изабран у звање, назив универзитета и факултета у којем је члан комисије стално запослен.

2. ЗНАЛАЈ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ИСТРАЖИВАЊА

k) Значај истраживања

Данас су дјеца препуштена улици или дањинском управљачу. Оба родитеља раде на државном послу, мајка спрема ручак, риба, пегла и ради друге кућне послове, а отац се традиционално не бави дјететом. Породице су атомизиране – састоје се од мајке, оца и дјеца, а баке и дједови не живе с њима. Цртани филмови, медији и велики дио програма за дјецу подстичу насиљно, односно агресивно понашање. Феномен поремећеног понашања дјече данас постаје све актуелнији јер се агресија и друге форме поремећеног понашања шире у савременом друштву попут пожара (Žunić-Pavlović, Popović-Ćitić i Pavlović, 2010). То је резултирало потребом да се овај феномен научно разјасни и педагошки адекватно превенира. Истраживање мр Алме Авдић доприноси управо овом разјашњавању. Наиме, из резултата овог истраживања могуће је развити неколико модела за превенцију поремећаја понашања дјече иadolесцената. Ова дисертација није посвећена само превенцији него и откривању узрока поремећаја понашања дјече и омладине. Откривање узрока поспјешиће

превенцију, јер је значајније спријечити него лијечити.

l) Преглед истраживања

Психијатар Морган Адамс сматра да се психијатријски проблеми развијају или почињу развијати врло рано. Сматра да се симптоми могу препознати у више форми: 1) непримјерене акције или емоције под нормалним околностима, 2) тешкоће у учењу, 3) тешкоће у интерперсоналним односима укључујући наставнике и вршињаке, 4) генерални осjeћај депресије и лође среће и 5) осјећај анксиозности и страха везан за школско градиво и персонална питања. Дакле, рана превенција поремећаја понашања је императив за све чланове заједнице, а посебно за родитеље и учитеље. Професори са Портланд универзитета и Универзитета у Тексасу Крис Боргмајер, Шелдон Ломан, Мотоаки Хара и Били Џо Родригез су открили да школе углавном немају развијене програме спречавања поремећаја у понашању ученика, али да је програм обуке наставника на овом плану дао високе резултате (2015). Из студије коју је извела Алма Авдић у својој дисертацији можемо извести низ компоненти за успјешно препознавање симптома поремећеног понашања и исто тако, низ компонената за изградњу ефикасног програма интервенције на овом плану. Америчка психијатријска академија за дјецу иadolесценте наводи 22 ризична узрока за младалачко насиље. На примјер, приступ ватреном оружју, изложеност насиљу, ментални поремећаји, употреба наркотика и алкохола и слично. Ова организација налази да од 22 узрока ризичног понашања младих у свакодневници дјелује већина, али је довољно да снажније дјелује само један, па да имамо младалачко насиље са озбиљним и трајним последицама (2015). Младалачко насиље спада у врло озбиљне поремећаје, а у тези за докторску дисертацију мр Алма Авдић истражује узроке поремећаја у понашању, агресију такође, и сугерише моделе за педагошку превенцију ових поремећаја. Једно истраживање Регине Стоутјездик (Stoutjezdijk, 2015) у Норвешкој показало је да неприлагођено понашање дјече има директну везу са функционисањем породице. Познато је да су дјеца коју кажњавају у породици склонија насиљу од друге дјеце. Она усвајају насиље као систем обуке, одрастања или као оцвршињавање. Дисертација Алме Авдић Бави се и породичном климом. Дакле, у истраживању фактора неприлагођеног понашања, породица је незаобилазан медиј.

Постоји огроман број тангентних истраживања која се односе на тему „Узроци и педагошка превенција поремећаја понашања ученика основношколског узраста“, али код нас је мало ових радова. Осим тога, теза Алме Авдић захватала овај феномен на специфичан и педагошки оправдан начин јер повезује узроке, форме и педагошке конзеквенције неприлагођеног понашања дјече, а уз то и сугерише решења која одговарају на питање како радити са овом дјецом.

m) Радна хипотеза с циљем истраживања

Основна хипотеза у овом истраживању гласи да постоје многобројни узроци неприлагођеног понашања дјече, да је могуће дијагностицирати кључне, те да у школама постоје адекватни програми за рад са овом дјецом као и то да школе примјењују адекватне педагошке мјере за сузбијање овог понашања.

n) Материјал и метод рада

У овом истраживању користе се четири метода: теоретска анализа и синтеза, сервје истраживачки метод, анализа педагошке документације и компаративна метода. Ове методе примјењују се током рада на тези тако што је кандидаткиња прво прошла теоретске радове посвећене проблемима унапређивању дјече и младих, а потом је

примијенила инструменте којима мјери процјену наставника и ученика о поремећајима понашања (Скала процјене поремећаја понашања) и припадност вршњачкој групи у школи и ван школе (Скалар групне припадности). Оба инструмента имала су високе метријске карактеристике. Тестаторка је читала питања или тврђње, а ученици и наставници су заокруживали једну од пет ставки на скалеру Ликертовог типа, од 1 = нимало се не слажем до 5 = потпуно се слажем. Читање тврдњи помогло је да се избегну проблеми око разумијевања значења ајтема, али и проблеми у брзини одговарања, јер се на сваки одговор морало одмах реаговати, без сачекивања и предомишљања. Ово је слично детектору лажи јер секандидат након великог броја питања мора изјашњавати искрено. Након прикупљања података све вриједности су унесене у рачунар и обрађене статистичким програмом Statistica For Windows, а потом су сви подаци обращени, варијабле укрштене и добијени налази истраживања. Ови налази су адекватно педагошки протумачени, а закључци изведени уз сугестије за савремену теорију и педагошку праксу.

o) *Научни допринос истраживања*

Бројни су видови поремећаја понашања ученика, од агресивности, преко крађе, до хиперактивности и аутистичности. Ово су само неки од поремећаја које је мр Алма Авдић захватила својим истраживањем у оквиру тезе под насловом „Узроци и педагошка превенција поремећаја понашања ученика основношколског узраста“. У овом истраживању откријено је низ показатеља који директно говоре о узроцима неприлагођеног понашања дјеце.

Резултати истраживања

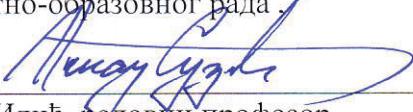
Оно што смо из праксе знали, али што није теоретски доказано, је чињеница да својим понашањем наставници често узрокују неприлагођено понашање ученика. На примјер, наставници омаловажавају ученике, а на том плану нема разлике између процјене ученика мушких и женских пола ($t = 0,215$; $p = 0,830$). Ова разлика између половима не постоји ни код наставника ($t = 0,06$; $p = 0,94$). Ово омаловажавање резултира различитим реакцијама ученика, односно различитим формама понашања које се сматрају углавном неприлагођеним. Осим тога, ученици су препознавали разне форме девијантног понашања: агресију, лаж, опијате, кршење норми и слично. Регресионом анализом Алма Авдић је доказала ученици који манифестишу различите форме проблематичног понашања траже друштво вршњака ван школе. Занимљиво је да постоји разлика између наставника и ученика у погледу препознавања неприлагођеног понашања ученика. Наиме, наставници уочавају форме поремећеног понашања док те исте форме ученици не виде код својих вршњака. На примјер, разлика у процјени агресивног понашања ученика статистички је исказана Фишеровим коефицијентом ($F = 8,32$; $M = 1,97$; $p = 0,004$).

Резултати овог истраживања указују на то које методе наставници требају преферијати како би смањили поремећаје понашања ученика, али и на то шта би наставници требали мијењати у свом односу према ученицима како и сами не би били узрок поремећаја понашања ученика. Педагошка пракса је до сада обиловала разним формама проблематичног понашања ученика, али истраживања нису комплексно захватала овај феномен. Истраживање мр Алме Авдић се бави односом припадностю групи вршњака и неприлагођеним понашањем ученика, односом наставника према ученику и проблемима којима тај однос резултира уколико није коректан. Осим тога, ово истраживање третира и односе у породици и њихов утицај на проблематично понашање ученика.

3. OCJENA I PRIJEDLOG

- m) Кратка ојјена о научним и стручним квалификацијама кандидата, тј. О његовим способностима да изради адекватну дисертацију
Биографски подаци, објављени радови и магистериј показују да Алма Авдић испуњава све услове за израду дисертације.
- n) Научна и практична оправданост истраживања
На тему „Узроци и педагошка превенција поремећаја понашања ученика основношколског узраста“ до сада код нас нису рађена комплексна истраживања. Mr Алма Авдић први пут овај феномен захвата комплексно и доказује низ односа међу варијаблама који могу послити за практичне промјене у понашању и раду наставника, али и за нова истраживања у педагошкој теорији.
- o) Мишљење о истраживању
Истраживање на тему „Узроци и педагошка превенција поремећаја понашања ученика основношколског узраста“ донијело је неколико значајних и нових спознаја. Наставници примјећују поремећаје понашања које ученици не примјећују код својих вршњака. Наставници својим односом према ученицима, а посебно омаловажавањем, узрокују низ форми поремећеног понашања.
- Приједлог
Комисија предлаже да се Mr Алми Авдић одобри одбрана дисертације на тему „Узроци и педагошка превенција поремећаја понашања ученика основношколског узраста“ јер је кандидаткиња испунила све услове за одбрану тезе, урадила истраживање, обрадила и интерпретирала резултате, те указала на практичне и теоретске импликације ових налаза.
Приједлог је да иста комисија остане и за одбрану тезе.
- p) Приједлог са образложеном оцјеном потписују сви чланови комисије. Издвојено мишљење члан Комисије мора образложити.

POTPIS ČLANOVA KOMISIJE

- 1) Др Ненад Сузић, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Бањој Луци, биран у уже научне области Општа педагогија и Методика васпитно-образовног рада,
предсједник;

2. Проф. др Миле Илић, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Бањој Луци, биран на предмету Дидактика, члан,

3. Проф. др Златко Павловић, ванредни професор Филозофског факултета Универзитета у Источном Сарајеву, биран на предмету Општа педагогија, члан
